

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt VI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

sunt Dei Deo; ita que sunt Imperatoris obsequia, obedienter ipsius obsequiis exhibemus, & que sunt sacerdotij, ordini sacerdotali dependimus. Quare certum erat apud Episcopos Gallicanos, hoc seculo, canones receptos absque manifesta necessitate à quoquam violari non posse, nec à Pontifice, nec à Rege; solaque Synodi Gallicanæ refragatio, antiquis canonibus & decretis nixa, novarum rerum effectum impediabat. Non frustra autem necessitatem excepit, quia sæpe ea tempora incidunt ut Ecclesiæ intersit jus antiquum aliquando immutari, ut his posterioribus seculis factum videmus.

VIII. Eodem jure, quo ceteri Episcopi Gallicani, usus est Bertolfus Treverensis Metropolitanus, qui Ioannis Papæ privilegio Valoni Episcopo Metensi concessio, ut exemplo aliquot decessorum suorum Pallium ferre posset, constanter intercessit; ut docet Flodoardus, qui refert contentionem illam ab Hincmaro sopitam. Ita tamen ut Episcopus Metensis à Pallio abstineret, quemadmodum pluribus narrat Historia Treverica manuscripta à viris eruditis laudata.

IX. Hanc sibi auctoritatem Ecclesia Gallicana, exemplo Africanæ, vindicabat; cuius collationes cum Faustino & ceteris Legatis Zozimi, Bonifacij, & Celestini in codice canonum legebantur, de appellationibus Episcoporum & Clericorum. Has sedi apostolicæ asserbat Zozimus prolatis canonibus Sardicensis Concilij sub titulo canonum Nicænorum: qui cum in exemplaribus Concilij Nicæni ab Africanis non reperirentur, duo quædam constituerunt, & petenda exempla eorum canonum ab Episcopo Constantinopolitano, apud quem authenticum Concilium Nicænum esse ferebatur, & à Sacerdotibus Alexandrino & Antiocheno; ut si capitula à Faustino prolata ibidem reperta forent, à Synodo Africana firmarentur; aut si non invenirentur, collecta synodo de hoc tractaretur. Alterum est, interim servandos esse canones prolatos à Faustino, salva diligentiori inquisitione Concilij Nicæni. Tandem verò allatis ab Oriente veris Nicæni Concilij canonibus, à quibus capitula commonitorio Zozimi comprehensa aberant, Synodus Africana Celestinum impendit deprecata est ut Presbyterorum & sequentium Clericorum improba refugia ejus sanctitas repelleret, *Quia & nulla patrum definitione hoc Ecclesiæ derogatum est Africane, & decreta Nicæna sive inferioris gradus Clericos, sive ipsos Episcopos, suis Metropolitanis apertissime commiserunt.* Unde colligebant Episcopi Gallicani, sibi liberum

esse ab eorum decretorum executione abstinere quæ canonibus & decretis Pontificum ab Ecclesia Gallicana receptis adversarentur.

X. Quod præjudicio suo constituisse videbatur Cyprianus, in causâ Basilidis Legionensis Episcopi, & Martialis Asturicensis: qui à sacerdotio dejecti ab Episcopis Hispaniæ, quod se idololatria polluisent, Sabino & Felice in eorum locum successis, reponi se in episcopatum à Stephano Romano Pontifice exambierunt. Hac sententia percussis Hispani Episcopi, quid sibi agendum sit, à Cypriano exposcunt. Ille, coacta synodo, respondet à Cornelio Summo Pontifice & ab omnibus Episcopis constitutum, lapsos ad pœnitentiam quidem admitti posse, ab ordinatione autem Cleri atque sacerdotali honore prohiberi. Unde concludit Basilidem & Martialem episcopatum sibi usurpare frustra conari. Stephano Pontifici obreptum, quod eorum delicta cumlaverit potius quàm aboleverit, cum ad superiora peccata, fallaciæ & circumventionis crimen accesserit. *Neque enim tam culpandus est ille cui negligenter obreptum est, quam hic execrandus qui fraudulenter obrepsit,* inquit Cyprianus. Hinc patet ab antiqua disciplina non fuisse alienum ut si contra canones in Ecclesia constitutos Romano Pontifici ab aliquo obreptum fuisset, Episcopi inferiores decretorum executionem suspenderent. Quod in causâ Basilidis gratum fuisse Stephano Papæ docet illustrissimus Cardinalis Baronius,

CAPVT VI.

Synopsis.

I. In contentionibus de jurisdictione, Episcopi Gallicani aliquando urgebantur excommunicationum minis, ut accidit Hincmaro Remensi. Respondit ille Nicolao I. excommunicationi non esse locum, nisi quando canones violantur per contemptum.

II. Vi ab excommunicationibus tuis essent Episcopi, patrocinium Regum interpellabant. Quod probatur duabus epistolis Caroli Calvi Primæ, Hadrianum II. monet, alienum esse à canonibus ut Episcopus Laudunensis damnatus in Gallia, sistatur Roma; sed in provincia retrahendum esse iudicium. Romana sedis iudicia contraria canonibus non esse mittenda executioni.

III. Quia non sunt lata ex privilegio B. Petri. Phrasis illa petita est à Leone I. Explicatur ex Hincmaro. Iudicium illud ferri dicitur ex privilegio B. Petri quod fertur ex illius aqutate. Itaque quod illa aqutate caret, non nititur quoque privilegio. Eadem phrasis usurpata à Synodo Tricassina coram Ioanne octavo. Idem significant hæc verba Concilij Pontigonensis secundum sacrum ministerium.

IV. Secundæ epistolæ pro Episcopis conqueritur Carolus apud Ioannem VIII. quod Presbyterorum dam-

Flodoard. l. 5. c. 51.

In Notiss. N. 1. cap. 11. tom. 2. Lib. 1. c. 1. Gall.

Concil. Affic. in Præfat.

Videlib. 7. cap. 11.

uatorum appellationes admittentur. Hæc rescripta à canonibus aliena ministris tribuit, non Pontifici. Transalpini privilegia exactius servanda, quia longè absumt ab urbe Roma. Id paci Ecclesie congruit. Iudicia legibus & canonibus contraria, nulla esse docet.

V. Eo seculo persuasum erat iudicia Patriarcharum contra canones lata, nullius esse momenti, è dispensatione Zacharie & Metrophanis in Oltava Synodo. Earegula petita è Concilio Ephesino.

VI. Quod intelligendum est, si contra manifestam juris formam expressum pronuntietur. Non privatis, sed Ecclesie Gallicane vel Principi licuit eo casu suspendere executionem rescriptorum.

I. CETERUM, ut fieri solet in his contentioneibus quæ de jurisdictione oriuntur, supremæ illius auctoritatis apostolicæ pondere sæpius premebantur Episcopi Gallicani; adeo ut si se aciores vindicantes antiquorum canonum præstarent, & rerum à Romana curia decretarum executioni intercederent, frequentibus excommunicationum minis urgerentur. Quod Hincmaro accidit; qui cum peritia Iuris canonici censeretur, & ordinationis tempore ceteris Metropolitanis potior esset, rerum in Gallicanis Synodis constitutarum adversus Romanam rescripta invidiam in se unum convertit; ideoque à Nicolao I. comminatione excommunicationum oburgatus est. *Mihi verò*, inquit in epistola ad Nicolaum, *neceffe erit me taliter gerere ne totiens auctoritatis vestre epistolas excommunicationes intendant & oburgationes (quas raro & magna necessitate fiendas in apostolicorum virorum literis legimus) ferentes de reliquo accipiam, sicut istis temporibus peccatis meis merentibus frequenter accipi. Quod si sanctitati vestre placuerit, non vobis opus agere in postmodum erit, donec apostolica vestra jussio me inobedientem in aliquo contra regulas sacras per contemptum, quod absit, invenit. Non potuit modestius Nicolaum monere, excommunicationi non esse locum, nisi cum per contemptum canones violantur.*

II. Quare Episcopi Gallicani, ut se ab excommunicationibus tutos præstarent, Reges custodiæ canonum & Clericorum à Christo præfectos interpellabant, ut auctoritate sua novorum decretorum executionem impedirent, à qua ipsi Episcopi interim abstinebant. Susceptum à Regibus canonum patrocinium ex illis epistolis probari potest quas Carolus Calvus ad Hadrianum II. Pontificem & Ioannem VIII. dedit. In illa, de Episcopi dejecti appellatione, in hæc, de Presbyteris damnatis agitur; & in utraque de vindicandis canonibus acriter disceptatur; quamvis in prima Carolus etiam causam suam ageret. Hincmarus Laudunensis Episcopus trium synodorum Gallie iudicio depositus, & post damnationem auctoritate

Principis custodiæ traditus, quòd contra quietem publicam quædam moliretur, Romanum Pontificem appellavit. Certum quidem erat apostolicæ sedis auctoritate iudicium renovari potuisse juxta canones Sardicenses, de quo nulla erat controversia apud Episcopos Gallicanos. Sed visum fuit Hadriano II. Romæ iudicium illud agendum, & non in provincia; contra quàm & Sardicensi canone & decretis Pontificum cautum esset. Itaque literis ad Carolum Regem datis jubet Hincmarum Laudunensem *regia fretum potentia ad limina sanctorum Romam mitti, quòd accusator idoneus se conferret; ut presente Pontifice, & totius Romane sedis synodali collegio, causa discuteretur.* Agerrimè tulit Princeps se præceptis & iussionibus à Pontifice urgeri, qua de re dicitur cap. XII. Sed ad quæstionem presentem quod attinet; cum Carolus multis docuisset alienum esse à canonibus & legibus ut damnatus Episcopus Romæ iudicandus sistatur, sed in provincia retractandum esse iudicium, subiungit hæc verba: *Quia, ut sanctus Hilarus Papa dicit, non minus in sanctorum traditionum delinquitur sanctiones, quàm in injuriam ipsius Domini proflitur.*

III. Eleganti autem locutione utitur Carolus, ut doceat apostolicæ sedis iudicia, quæ per obreptionem canones infringunt, non esse servanda; quia, ut inquit ille, *ex privilegio beati Petri lata non sunt.* Genus illud loquendi hautum est è Leone I. cujus hæc sunt verba: *Dicitur à Domino, beatissimo Petro, Tibi dabo claves regni caelorum, & quæcunque solveris super terram, erunt soluta & in caelis.* Transiit quidem etiam in alios apostolos vis istius potestatis, & ad omnes Ecclesie principes decreti huius constitutio commearit: sed non frustra uni commendatur, quod omnibus intimatur. *Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesie rectoribus Petri forma proponitur. Manet ergo Petri privilegium, ubi ex ipsius æquitate feritur iudicium.* Hunc locum ita edisserit Hincmarus Remensis, qui epistolæ est auctor, ut pateat ea iudicia, quæ canonica æquitate non nituntur, nullius esse momenti, utpote quæ privilegio Petri destituta sunt; cuius privilegij perpetuò debet esse indivulsa comes, beati Petri sinceritas & æquitas. *Qua sententia constat, inquit Hincmarus sub nomine Caroli, quia non manet Petri privilegium ubi ex ipsius æquitate non feritur iudicium. Cum enim ubicunque dicitur, sicuti nullus locus, ita nemo rector Ecclesie, ex Petri æquitate iudicium ferens excipitur, vel contra illius æquitatem iudicium proferens commendatur. Et quia ubicunque sine ulla exceptione non manet Petri privilegium, ubi ex ipsius æquitate*

Epistola Caroli Calvi ad Hadrianum II. inter epistolâs Hincmarum editâ, Parisi.

Leo I. serm. 1. Anniæti.

In eadem epistola Caroli: Ergo iudice & iudicate privilegio magni Petri iuxta æquitatis ejus iudicium que subinde & iudicanda sunt; ac, ut dicitur ejus Crispastolus, vituperare ministerium vestrum. Quia & nos seculum regimus ministerium nos.

Apud Hadrianum II. p. 111. serm. 1.

strum; quantum ex nobis est, cupimus serbare quod scriptum est. Filij obedite parentibus vestris in Domino, videlicet quod facitis iustum vel iudicatum à Dno. vs.

non fertur iudicium, obaudiemus iustum, vel recipiemus iudicium, quod non ex Petri aequitate fuerit prolatum, ac per hoc ipsum privilegio fuerit destitutum? Vnde illustratur locus Synodi Tricassinæ habitæ à Ioanne VIII. anno DCCCLXXVII. qui latam Romæ adversus Lambertum excommunicationem synodi illius consensione firmari voluit. Hincmarus enim omnium primus se damnare dixit eos omnes quos apostolica sedes per beatum & domnum nostrum Papam privilegio beati Petri damnaret, & quod in omnibus secundum scripturarum tramisem, sacrorumque canonum decreta, sedes Romana tenet, per omnia & in omnibus prosequi & tenere. Eodem loquendi genere usi sunt Episcopi Gallicani, cum scripto responderent petitioni Ioannis, de eadem Lamberti excommunicatione, scilicet illius iudicio se hære, quod tulerat privilegio B. Petri & sedis apostolicæ, iuxta sacros canones spiritu Dei conditos & totius mundi reverentia consecratos, & secundum eiusdem Romane sedis Pontificum decreta. Eodem sensu dicitur in Synodo Ticinensi, quæ recepta est in Synodo Pontigonensi, illa omnia à cunctis fuscipi debere summa veneratione quæ Ioannes VIII. decreverit secundum sacrum ministerium suum auctoritate apostolica.

Concil. Pontigon.

ADDITIO

STEPHANI BALUZII.

Hæc loquendi forma perseverabat adhuc sub pontificatu Paschalis secundi; ut testatur Hugo Abbas Flaviniacensis, illorum temporum scriptor. Is enim loquens de Episcopo Eduensi, qui apud Paschalem accusatus erat de simonia, & in Concilio Valentino, cui Iohannes & Benedictus Cardinales præfuerant, sententiam damnationis acceperat, ait Paschalem, cum ab Episcopo Matiscenensi rogaretur ut elementer ageret cum Eduensi, noluisse postulata ejus admittere, sed mandata ad Cardinales dedisse ut causam illam rectè & ordine judicarent, apud se ratum fore iudicium aequitate Petri latum. Hæc sunt enim ipsamet Hugonis Flaviniacensis verba.

Epistola Caroli Calvini ad Ioannem VIII. inter epistolas Hincmarum.

IV. Altera epistola, qua de iudiciis contra canonicum tenorem Romæ latis apud Ioannem VIII. Carolus Calvus conquestus est, aperte ostendit summum ab Episcopis Gallicanis Principem ut liberius ex ejus persona querelas suas promovere possent, & eorum quæ contra regulas gerebantur restitutionem impetrare. Presbyteri damnati, & poenitentia addicti, ob varias causas, sed præcipuè ob exterarum & subintroductarum mulierum consortium, Romam inconsultis Metropolitanis adibant; & inde literas reportabant, quæ iudiciis Episcoporum refragabantur, eoque, aut eorum Vi-

carios, Romam evocabant, ut iis præsentibus de crimine Presbyteri accusati disceptaretur. Has epistolas non iussione apostolica, sed ut assoler etiam in republica, propter multiplicia reclamatorum negotia, quorumcunque ministrorum quasi pia miseratione factas, & nos (inquit Carolus) & illius regionis putant Episcopi. Itaque ut hanc disciplinæ labem ab Ecclesia Gallicana amoliretur, ordinem, qui ab antiquis temporibus in appellationibus Episcoporum & Presbyterorum dijudicandis constanter retentus fuerat, copiosè edidit; scilicet Episcoporum intra provinciam auctoritate sedis apostolicæ iudicium renovari posse; sed Presbyterorum appellationes à synodo provincie ad sedem apostolicam nunquam admittas, contra præscripta Nicænæ Synodi, Antiochenæ, & Carthaginensis, quarum verba recitat. Deinde infert aliam esse causam eorum Episcoporum qui ad Synodum Romanam convenire solent, & qui in remotis ab urbe Roma regionibus commorantur. Transalpinis, inquit, & alijs qui in similiter longinquis regionibus commorantur, apostolica sedes, & sacrorum canonum promulgatores, loquente in eis sancto Spiritu, que sunt unicuique provincie possibilia, & auctoritati convenientia, atque paci Ecclesie congruentia, tenenda & exequenda discretissime præfixerunt. Ecclesiastica verò privilegia Ecclesie servanda esse probat ex Gregorio. Tandem graviter concludit, prolatis Imperatorum & Pontificum conceptis verbis, quæ legum & canonum observationem commendant: Hæc igitur servemus nostris temporibus tanto gratius, quanto & Ecclesia & Imperio erit capacious; & servando quæ legaliter ac regulariter gesta sunt, rata esse faciamus quæ legaliter ac regulariter gesserimus. Non potuit cautius & honorificentius canonum executionem à Pontifice exigere quam nullitate iudiciorum quæ illis contraria essent proposita, & paci ecclesiasticæ periculo indicato, eodemque jure in iudiciis secularibus constituto.

V. Sanè dubitandum non est quin eo seculo persuasum esset omnia iudicia, quæ canonibus contraria essent, nullius esse momenti. Quod apertissimè colligitur ex exceptione Zachariæ Chalcedonenis Episcopi & Metrophanis Smyrnæ in Octava Synodo. Zacharias tuendam susceperat Photij causam, adversus iudicia Nicolai, & ceterorum Patriarcharum, qui Photium damnaverant: quorum iudiciorum auctoritatem ex eo elevat, quod canonibus adversarentur. Canones, inquit, supra Patriarchas etiam sunt. Quando ergo hi in canones peccant, eos non sequimur; si ex canonum præscripto facti sunt,

CAPVT VII.

Synopsis.

I. Conquerentibus Clericis de iudiciis Episcoporum subueniebant Principes. In eam rem extat canon Concilij Francofordiensis. Post iudicium Metropolitanum, si partes non consentiant rebus iudicatis, accedere possunt ad Principem, cum relatione Metropolitanum.

II. Prudentia auctorum huius canonis expenditur. Conciliatur hic canon cum Antiocheno Concilio. Imperator adiri non debet ante iudicium Synodi. Cum temperamento, cognitionem quandam extraordinariam Princeps in his negotiis exercebat.

III. Summus Capellanus discutebat res ecclesiasticas in Palatio, ut Comes Palatii res seculares. Ad Regem referebat de iis negotiis que maioris essent momenti. Apocristarius idem cum Capellano. De contentione canonice omnis generis iudicium ferebat. Quem ordinem tenebat in iudiciis ferendis. Intererat omnibus constitutionibus que fiebant in Palatio.

IV. Munus Apocristarii istius gratum fuit Romanis Pontificibus. Ei muneri admoitis Episcopis, gratiam faciebant canonum, ut ab Ecclesiis suis abesse possent. Ea indulgentia assensu Synodi Francofordiensis ad petitionem Regis confirmata. Apocristarii isti similes illis qui morabantur in comitatu Imperatorum Constantinopolitanorum. Archiepiscopi tandem consensus est cum munere Comitum Palatii, quod restitui petiit Synodus Carisiaca.

V. Temporibus Ludovici Pij, omisso Metropolitanano, damnati Presbyteri restit Principem adibant. Ea de re queritur Concilium Parisense, & docet hunc ab usum ortum habuisse ex cessatione synodorum provincialium. Canones infracti erant, quia omisso Metropolitanano Princeps interpellabatur.

VI. Missas Dominicas Reges mittebant per provincias, qui canonum & legum executioni invigilarent. Regia auctoritate qua corrigenda erant, cum Episcopis corripiebant. In eo negotio Rex Episcopis cooperabatur, ut loquitur Carolus Magnus.

VII. Ludovicus Pius sui sibi commissam Ecclesia & Regni curam. Huius sui ministerij adutores esse Episcopos, in suo ministerio quod eis divina auctoritate impostum est, & Comites in ministerio illis credito, humano mandato. Reges ita erant Monitores, ut contumaces emendarent.

VIII. Missorum Dominicarum dignitas & munus, de Flodoardo, & Capitularibus, Alii a Missis discurrentibus, qui erant ministri tantum. Cum Episcopis prospiciebant canonum executioni, & vulnus impediabant. Appellationes ab abusu post vulnus remedium parant.

IX. Presbyteri vexati ab Episcopis in visitationibus & variis sumptibus, confugerunt ad Carolum Calvum, qui lege lata illis iniuriis contra canones illatis prospexit. Carolus interpretationem canonum sibi vindicat, & indicit Episcopis executionem secundam interpretationem a se datam. Communitibus decimarum interversionem comminatur.

I. NUNC considerandum restat qua ratione prospiceretur, si de iudiciis Episcoporum moveretur aliqua quaestio. Sanè Principem suas partes interpo-

E e

sunt, haec sequimur. Deinde aliquot exemplis causam suam instruit Zacharias, & probare contendit alienam fuisse ab Ecclesiae disciplina sententiam à Nicolao contra Photium latam. Metrophanes respondet quidem Zachariae, ita tamen ut regulam ab eo positam non evertat; excipit tantum, Nicolaum Papam iudicem electum fuisse à Photio & Ignatio in controversia sedis Constantinopolitanae, atque ideo sententiam iudicis electi nullo modo rejici posse, secundum leges civiles & ecclesiasticas. Tum exemplis in contrarium allatis à Zacharia satisfacit. Ex eo etiam capite Nicolaus I. Romanorum decretorum robur & firmitatem petit, quod synodicas patrum constitutiones inviolabiliter retineant. Ea regula petita est à Concilio Ephesino, quod in relatione ad Theodosium ait sententiam illam, quae à canonibus aliena est, nihil aliud in se continere quam apertam contumeliam: κείνος γὰρ ἡμεῖς ἐαυτοῦ οὐκ ἐχρησάει χειροτονῶν, ἐδὲ δέχεται, λοιδορεῖται, ἐδὲ δὲ ἔχει πλεόν. Quod videtur haustum à Concilio Nicæni canone sexto, quo decretum illud Metropolitanum & Synodi provincialis firmum esse debere constituitur quod rationabile sit & secundum regulam ecclesiasticam comprobatur.

VI. Illa tamen regula (quae in iis etiam sententiis locum habet quae proferuntur à magistratibus qui vice sacra iudicant) eo sensu accipienda est, si iudicium specialiter contra leges vel senatusconsulta vel constitutionem fuerit prolatum, ut loquitur Modestinus Iurisconsultus. Quod obtinere etiam debet, si expressim & specialiter contra canones & manifesti juris formam iudicatum fuerit; id est, ut loquuntur Magistri, si contra jus constitutionis vel canonis iudicatum fuerit, non autem si contra solum jus litigatoris. Attamen non est quòd aliquis inde colligat liberum fuisse unicuique, qui iudicio reddito premeretur, rei iudicatae auctoritatem contemnere. Solum Principi, & Ecclesiae Gallicanae, nullitatis disceptatio competeat, non ea quidem mente ut rescinderet sententiam latam, cum in omnibus causis apostolicae sedis reverentiam custodirent; sed ut rei iudicatae executionem susponderent, si contra manifesti juris formam aliquid obreptum fuisset. Qua de re ad Romanum Pontificem rescribebant, si tanti esset res controversa ut diligentiam illam exigeret, ut possent ἀπελεῖσθαι ἢ ἀφελείν, quemadmodum loquitur Octava Synodus, de iis quae disceptantur cum Ecclesia Romana.

Vertical marginal notes in Latin script, including references to 'Nicolaus episcopus ad Photium', 'Concilium Nicænum', and 'Concilium Ephesinum'.